

UVJETI SURADNJE

Proces suradnje s dizajnerom

Modeli angažiranja dizajnera su: izravno ugovaranje, pozivni natječaj i javni natječaj.

Svaki proces suradnje s dizajnerom sastoji se od nekoliko koraka uobičajenih u profesionalnoj praksi:

- Naručitelj stupa u kontakt s dizajnerom, objašnjava mu svoje potrebe te definira (sam ili u suradnji s dizajnerom) projektni zadatak, obujam narudžbe i rokove izvedbe.
- Dizajner daje ponudu temeljenu na definiranom obujmu posla, s jasno određenim rokovima, fazama naplate i brojem ponuđenih idejnih rješenja (uobičajeno je jedno do tri rješenja).
- Nakon pismenog prihvaćanja ponude od strane naručitelja, dvije strane sklapaju i potpisuju ugovor.
- Naručitelj isporučuje dizajneru sve potrebne podatke, dokumente, slikovne i tekstualne materijale potrebne za rad na projektu.
- Dizajner u dogovorenom roku predstavlja idejni projekt. Idejni projekt sadrži temeljni koncept, osnovnu ideju djela te prikaz karakterističnih situacija i osnovnih smjernica za izradu izvedbenog projekta.
- Nakon pismenog odobrenja idejnog rješenja dizajner pristupa izvedbenom rješenju te ga prezentira naručitelju u dogovorenom roku. Izvedbeni projekt uključuje razradu temeljnog koncepta i u području dizajna vizualnih komunikacija dizajn s konkretnim (slikovnim i tekstualnim) sadržajem. Izvedbeni projekt ne uključuje pripremu za tisak ili drugu vrstu proizvodnje.
- Nakon pismenog odobrenja izvedbenog rješenja dizajner radi pripremu djela za proizvodnju.
- Naručitelj po završetku dizajnerova posla isplaćuje posljednju fazu honorara. Naručitelj ne dobiva pravo korištenja djela dizajna dok cjelokupni honorar nije isplaćen.

Uvjeti suradnje s dizajnerom

Dogovor o angažiranju dizajnera, odnosno o narudžbi dizajnerskih usluga, treba popratiti pismenim dokazom (autorsko-pravnim ugovorom), uz jasno definiranje uvjeta suradnje.

Dizajnerske usluge mogu uključivati izradu projektnog zadatka, idejnog i izvedbenog projekta, savjetovanje, prisustvovanje sastancima ili sudjelovanje u drugim skupovima, odnosno bilo koju kombinaciju navedenog.

U slučaju da dva ili više dizajnera rade kao konkurenti na istome poslu, oni moraju biti obaviješteni o tome. Dizajneri imaju pravu znati imena svojih konkurenata.

Autorsko pravo i pravo iskorištavanja autorskog djela

Autorsko pravo sadržava moralna prava autora, imovinska i druga prava autora, a traje za života autora i 70 godina nakon njegove smrti.

Autorsko pravo je neprenosivo, međutim prenosivo je pravo korištenja autorskog djela. Druga osoba (korisnik) može upotrebljavati autorsko djelo samo na temelju ugovora kojim se definira svrha upotrebe, vrijeme korištenja, područje korištenja te opseg korištenja i kojim se prenosi pravo korištenja autorskog djela. Pravo korištenja može biti zasnovano kao isključivo ili kao neisključivo pravo te kao ograničeno ili neograničeno vremenski, prostorno i količinski.

Osim kada je ugovorom drukčije uređeno, autor prenosi prava na iskorištavanje djela u ograničene svrhe i u ograničenom opsegu – u zemlji nastanka djela i samo za prvu nakladu. Prije planiranja daljnje uporabe djela ili tiskanja novih izdanja potrebno je od autora djela zatražiti pristanak. Autor zadržava sva prava koja nisu izrijekom navedena u ugovoru.

Neograničeni prijenos prava korištenja omogućuje naručitelju neograničeno pravo korištenja djela u neograničenom broju izdanja.

Naručitelj ne smije pravo na korištenje djela prenijeti na treću stranu bez autorova pristanka, osim kada se takav prijenos vrši u sklopu promjene vlasništva nad tvrtkom ili dijelom tvrtke. Autor čak i tada ima pravo uložiti veto na prijenos prava, ako smatra da bi mu takav prijenos mogao narušiti ugled.

Imovinsko pravo autora

Osim kada je ugovorom drukčije uređeno, svi materijali iz radne faze dizajnerskog projekta ostaju u vlasništvu autora i moraju mu biti vraćeni

neoštećeni. U slučaju oštećenja, naručitelj je dužan platiti troškove popravka ili zamjene u skladu s prirodom štete.

Ako ugovorom nije drukčije određeno, dizajnerski se rad do predaje dizajnerskog projekta mora tretirati kao poslovna tajna.

Izmjene, ispravci i prilagodbe

Dizajnerski projekt ne smije se mijenjati, ispravljati niti prilagođavati bez pristanka autora te je za sve intervencije potrebno pribaviti autorovo dopuštenje u pisanom obliku. Autor pri tome zadržava pravo pregledati i odobriti takvo izmijenjeno djelo.

Standardi proizvodnje i kontrola proizvodnog procesa

Dizajner ima pravo očekivati zadovoljavajuću kvalitetu proizvodnje svojeg autorskog djela te primjenu najpogodnije metode proizvodnje, uz pravo nadziranja proizvodnog procesa.

Po izradi probnog otiska ili prototipa, proces proizvodnje smije se nastaviti tek nakon odobrenja autora, što znači da dizajner ima pravo zabraniti objavljivanje svojega djela ako je ono tehnički izvedeno na loš ili neprimjeren način.

Nije dozvoljeno proizvoditi dizajnerski rad na način koji nije definirao autor (npr. u drugim bojama, materijalima, tehnikama i dr.). Takva se pro- mjena smatra preinakom autorskog djela za koju je potrebno imati izričito autorovo dopuštenje u pisanom obliku.

Besplatni primjerci

Dizajner ima pravo na barem 10 besplatnih proizvedenih uzoraka svojeg djela, odnosno na barem jedan besplatan uzorak u slučaju ograničenih naklada. To se ne odnosi na proizvode velike vrijednosti i na proizvode čiji je karakter takav da se zahtjev za besplatnim primjercima dizajna ne bi mogao smatrati razumnim.

Autor ima pravo uzorke koristiti u svrhu vlastite promocije.

Promidžba autorskog djela

Promidžba dizajnerskog projekta treba uključivati pune podatke o autorstvu, uvijek kada je to prikladno, a osobito u priopćenjima za javnost, medijskim objavama u reklamne svrhe te na izložbama i natjecajima.

Dizajner ima pravo koristiti svoje djelo ili reprodukciju svojeg djela u svrhu promidžbe, oglašavanja ili izlaganja nakon ugovorenog datuma objave.

Plaćanje

Računi se podnose po završetku posla ili u međufazama, prema dogovoru s naručiteljem. Računi dospijevaju na naplatu odmah nakon ispostavljanja. Ovo se jednako odnosi i na djela dizajna koje je naručitelj naručio, ali nije upotrijebio ili proizveo.

Plaćanjem naknade za grube skice i pripremni rad naručitelj ne stječe vlasničko pravo niti pravo na iskorištavanje.

U slučaju da klijent izmijeni ili proširi originalne zahtjeve (vezane uz obim ili vremensko trajanje projekta), dizajner ima pravo na dodatnu naknadu u razmjeru s dodatnim poslom.

Tantijemi

U određenim su slučajevima tantijemi primjereniji oblik naknade od fiksne cijene ili obračuna satnice. Plaćanje naknade u obliku tantijema vezuje dizajnerovu ukupnu naknadu uz uspjeh dizajnerskog rješenja i smanjuje iznos početne naknade. Ta početna naknada treba biti određena i ugovorena tako da pokriva dizajnerove troškove, isključujući dobit, i kao takva se smatra predujmom tantijema. Tantijemi se mogu odrediti kao postotak proizvodne, maloprodajne ili veleprodajne cijene objavljenog djela, ili po primjerku djela, a u skladu s ugovorom.

Razni troškovi

Dizajner ima pravo potraživati naknadu troškova na koje je klijent pristao ugovorom, uključujući putne troškove, hotelski smještaj, izdatke u gotovini, međunarodne telefonske razgovore, tipografske troškove, troškove izrade maketa i dr.

U slučaju da dizajner u dogovoru s naručiteljem koristi profesionalne usluge treće strane, takve se usluge naplaćuju posebno, i to u njihovu punom iznosu, odnosno iznosu uvećanom za ugovorom definirani postotak

Otkazivanje ugovora ili projekta i obeštećenje

Po otkazivanju dogovora prije isteka roka, dizajner ima pravo na pravičnu financijsku naknadu za pružene usluge u smislu vremena, truda i troškova te za sve obveze koje je preuzeo, a koje su proizašle iz originalnog zadatka. Ako naručitelj otkaže narudžbu u fazi idejnog projekta iz razloga za koje dizajner nije odgovoran ili ako klijent reducira opseg zadatka, obavezan je nadoknaditi honorar za idejni projekt uključujući do tada stvorene troškove dodatnih usluga. Dizajner također ima pravo ispostaviti račun odštete za neiskorišteni kapacitet posla i štete koje su time nastale. Ako naručitelj ne prihvati prezentirani idejni projekt, obeštećenje iznosi punu cijenu idejnog projekta (za rubrike u Smjernicama u kojima nije posebno izražena cijena idejnog projekta obeštećenje iznosi 60% pojedine cijene dizajna), bez naknade za korištenje.

Ako naručitelj otkaže narudžbu u fazi izrade izvedbenog projekta, obeštećenje iznosi punu cijenu dizajna za dovršeni dio projekta (uključujući dotad stvorene troškove dodatnih usluga), bez naknade za korištenje. Dizajner ima pravo odstupiti od ugovora ako mu naručitelj grubo povri-

jedi profesionalni integritet ili ako je u zaostatku s plaćanjem honorara. To pretpostavlja najavu povlačenja i stavljanje naknadnog roka plaćanja koji nije duži od četiri tjedna. Pravo povlačenja postoji i u postupku stečaja naručitelja. U oba slučaja dizajneru pripada novčana naknada honorara za sve započete radove, kao i do tada napravljene troškove usluga.

Registracija dizajna

U slučaju kada je poželjno registrirati dizajnersko rješenje, poput uzorka ili zaštitnog znaka, i kada su prava na iskorištavanje prenesena na klijenta, autor je dužan surađivati pri podnošenju zahtjeva za registraciju. Troškove registracije snosi klijent.

Obaveze i prava dizajnera

- dizajner ima obavezu posao obaviti brižljivo i savjesno. Za posljedice grubog nemara odgovara financijski do visine svog honorara, bez poreza
- dizajner je obavezan stvarati djela koja su korisna za komunikaciju poslodavca i koja odgovaraju medijskim i tehničkim zahtjevima proizvodnje
- dizajner ima pravo angažirati suradnika ili koautora za izvođenje uže specijaliziranih poslova
- dizajner ima pravo angažirati suradnika koji će raditi s njim na dizajnu i zastupati ga, ali ima odgovornost prema naručitelju za rad i djelo tog suradnika
- dizajner ima pravo na informaciju o opsegu korištenja njegova djela
- dizajner ima pravo potpisivati svoje djelo i na druge se načine identificirati kao autor
- dizajner se obvezuje savjesno držati termina predaje
- dizajner ne smije trećoj osobi učiniti dostupnim dokumente naručitelja koji su mu dani na korištenje. Ova se obaveza proteže i na suradnike dizajnera
- dizajner se obavezuje čuvati radne i finalne dokumente jednu godinu nakon proizvodnje djela
- dizajner ne odgovara za točnost i pravnu dostupnost materijala koje je dobio od naručitelja
- dizajner je obavezan upozoriti naručitelja ako je koristio tuđa autorska djela za koja nema prava na korištenje, ali nije odgovoran ako naručitelj objavi rad s istima usprkos njegovu upozorenju
- dizajner nije odgovoran za pogreške u proizvedenom djelu, ako je naručitelj pregledao i odobrio djelo prije proizvodnje
- dizajner nije odgovoran za kvalitetu proizvodnje ako se ne slaže s odabirom proizvođača ili ako mu nije omogućeno nadziranje proizvodnje.

Obaveze i prava naručitelja

- naručitelj se brine za to da svi dokumenti i okolnosti koje su neophodne za optimalno ispunjavanje zadatka na vrijeme i u potpunosti učini dostupnima dizajneru. Ako kasni s predajom istih, dizajner ne mora poštivati prethodno dogovoreni termin završetka posla
- obaveza naručitelja je da ima pravo na korištenje svih materijala (u slučaju dizajna vizualnih komunikacija: slikovnih ili tekstualnih) koje predaje dizajneru
- naručitelj je obavezan brinuti se da djelo dizajnera bude korišteno prema odredbama ugovora samo za predviđeni cilj i u dogovorenom opsegu
- naručitelj nema prava na korištenje autorskog djela dok nije podmirio sva plaćanja ugovorena s dizajnerom
- ako naručitelj nije ujedno i korisnik djela dizajna, on ima obavezu prenijeti prava na korištenje na konačnog naručitelja i obavijestiti o tome dizajnera; međutim, zadržava obavezu plaćanja i omogućavanja kvalitetnog rada dizajneru
- naručitelj je dužan imenovati osobu ili osobe koje su ovlaštene davati upute dizajneru u ime naručitelja
- naručitelj je dužan izvijestiti dizajnera ako na ponuđenom projektu već surađuje s drugim dizajnerom
- naručitelj nema pravo na 'otvorene datoteke2', ako nije drugačije ugovoreno
- naručitelj ima pravo ukazati na nedostatke i zahtijevati njihovo ispravljanje u razumnom roku.

Uvjeti u ovom dokumentu su napisani po knjizi; "Smjernice za izračun cijena djela dizajna" od strane Hrvatskog dizajnerskog društva u Zagrebu 2016.
ISBN: 978-953-6778-14-0

Direktor Majestic Tin agencije

Tin Majetić